

jonka lobbariksi Paavo Lipponen on ryhtynyt, on Venäjälle hyvin tärkeä. Susiluoto lainaa *Nezavizimaja Gazetassa* 2006 ilmestynyttä artikkelia, jossa kerrotaan, että Itämeren kaasuputki vahvistaa Venäjän asemaa Euroopassa, koska Moskova voi aina säädellä kaasuhanaa. Skandinavian maat pannaan valitsemaan, kumpi on lähempänä niiden intressejä – Baltian maat ja Puola vai oma energiahuolto. Venäjällä, jossa poliittinen korrektius ei häiritse retoriikkaa, voidaan asia ilmaista näin selvästi ja suoraan. Kaunis- telut jätetään lipposille.

Myös Georgian kautta kulkeva putki on Venäjän intresseille tärkeä. Se uhkaa Venäjän ylivaltaa Euroopan energiatoimittajana. Georgian tapahtumat vastaavat Susiluodon yhden alaotsikon kysymykseen, joka kuuluu: ”Venäjä uhoaa: pelkkää psykologiaako?” Länsimaissa ei haluttu uskoa, että uho voisi muuttua voimatoimiksi. Georgialaiset taas kuvittelivat,

että lännen suojellessa heitä Venäjä ei uskaltaisi toteuttaa uhkailujaan. Suomesta käsin on vaikea käsittää, että Paasikiven ja Kekosen viisaus ei kelpaa entisille neuvostokansoille, joiden johto näkee asian niin, että Venäjälle periksi antaminen on heikkouden osoitus, ja heikkojahan tšekisti eniten halveksii. Mutta vaikka me pökkuroimme ja vältämme kritiikkiä, Venäjällä meidän tiedetään kuuluvan viidenteen kolonnaan, joka salaa suunnittelee suomensukuisten kansojen ”vapauttamista” ja samalla öljyvarojen nappaamista itselleen. Nationalismi ja sen käyttäminen propagandan välineenä ei ole harmitonta huumoria, vaikka se älyttömyydellään saattaa naurataakin. Vaikka anekdootit ovatkin hauskoja, Venäjä on syytä muistaa ottaa myös tosissaan. Lukekaa ihmeessä kirja, joka on nyt ajan- kohtaisempi kuin koskaan.

Soili Nystén-Haarala

Viipurin tutkintavankila

Jevgeni Tonkov: *Istorii odnoi tjurmy*. Sankt-Peterburg: Lema, 2006. 760 s.

Pietarilaisen asianajajan Jevgeni Tonkovin teos *Istorii odnoi tjurmy* (Erään vankilan tarinoita) julkaistiin kunniakkaan merkki-päivättradition mukaisesti Viipurin lääninvankilan uuden rakennuksen 120-vuotispäivän yhteydessä. Tonkov on kirjassaan kiinnittänyt huomiota, kuten asian ilmaisi keisarillisen Novorossijskin yliopiston dosentti M. Abraševitš jo vuonna 1903, ”alati tuoreeseen, alati polttavaan rangaistusta koskevaan ongelmaan, joka pysyy herättämään mitä vilkkainta huomiota myös ammattilaisten kapea-alaisen piirin rajojen ulkopuolella”. Tonkov itse määrittelee kirjansa historiallis-kriminologiseksi tutkimukseksi.

Tutkimukseksi tätä aineistokokoelmaa on kuitenkin vaikea kutsua. Tekstin sisäinen yhtenäisyys puuttuu, luvut ja kappaleet liittyvät harvoin loogisesti toisiinsa. Tekijän pyrkimys yhdistää toisiinsa joitakin erillisiä aiheita yhden tutkimuskohteen, Viipurin tutkintavankilan, yhteyteen on mielestäni epäonnistunut. Lisäksi yksittäiset teemat esitetään pintapuolisesti ja niihin sisältyy suoranaisia historiallisia virheitä. Kuitenkin näiden aiheiden parissa on uurastanut ja työskentelee edelleen melkoinen määrä ammatitutkijoita.

Keskityn aluksi erikoisalaini, vallankumousta edeltäneen Venäjän rangaistuslaitosjärjestelmän historiaan. Materiaali on luonteeltaan liian heterogeenistä ja kirjoittaja esittää yleisesti tunnettuja tosiasioita sekä tyytyy

vain selostamaan tsaarinajan Venäjällä toimeenpantuja vankeinhoitoa koskevia normatiivisia määräyksiä. Esimerkiksi luvussa ”Vankeinhoitoyhdistys” Tonkov ohittaa muutamalla sanalla järjestön muodon ja perustehtävät ja siirtyy sen jälkeen aiheeseen liittymättömiin normatiivisiin asiakirjoihin. Kirjoittaja käsittelee hyväntekeväisyysjärjestöä, josta sittemmin tuli valtiollinen järjestö, jonka toiminta ei saanut kuitenkaan osakseen yksiselitteistä arvostusta. Venäjän keisarikunnan ylimmän vankeinhoitoviraston rooli on supistettu ”vankilatalouden tilinpidoksi”. ”Venäjän vankilajärjestelmän historiasta” on jäänyt pois vankilareformin valmisteluvaiheen lisäksi myös itse reformi, ikään kuin sitä ei olisi koskaan tapahtunutkaan. Teoksen kirjallisuusluettelo herättää myös ihmetystä, sillä Gernetin tutkimus on ainoa kirjallisuusluettelossa mainittu tsaarinajan vankilan historiaa käsittelevä teos vaikka alan tutkimusta on ilmestynyt paljon.

Koska Viipurin vankilan uusi rakennus kuului 60 vuoden ajan Suomen tuomiovallan alaisuuteen, tekijä on liittännyt kirjaan luvun Suomen vankilajärjestelmän historiasta. Kirjoittajan väite vankilauudistuksen toteuttamisajankohdasta Suomessa (1863–1864) on suorastaan virheellinen. Tonkovin olisikin kannattanut tutustua juristikollegansa R. Dusajevin erityisesti Suomen rikoslainsäädännön historiaa ja käytäntöä koskeviin tutkimuksiin. Myös Tonkovin nimeltä mainitsema ensimmäinen vankeinhoiton tarkastaja Adolf Grotenfelt kirjoitti venäjäksi käännetyn teoksen *Vankeinhoito Suomen suuriruhtinaskunnassa* (1890), jota oli täydennetty piirroksilla tärkeimmistä rangaistuslaitoksista. Mutta tätäkään kirjaa Tonkov ei mita ilmeisimmin ole nähnyt. Kirjan kiistaton puute on tekijän piittaamattomuus tilastollisista

aineistoista ja moninaisista autonomian valtioelinten raporteista, joita tuolloin julkaistiin Helsingissä myös venäjäksi. Rangaistuslainsäädäntöä koskevien aineistojen käyttö on luonteeltaan äärimmäisen valikoivaa.

Aikakausjulkaisujen yksi-puolinen hyödyntäminen saa lukijan ymmällään. Lehdistö on teoksessa edustettuna vain suomalaisten julkaisujen osalta. Tonkov ei myöskään ole kiinnittänyt huomiota *Tjurenmyi Vestnik* -aikakauskirjaan, jota julkaisi Pietarissa keisarikunnan ylin vankeinhoitolaitos. Siinä on julkaistu laajasti aineistoa sekä suomalaisista vankiloista että myös nimenomaan Viipurin vankilasta.

Tonkovin teokseen on liitetty myös slangisanasto. Lukemattomien vankilakielen sanakirjojen tekijät viittaavat usein julkaisujensa alussa töidensä ainutlaatuisuuteen, poikkeuksellisuuteen, alkuperäisyyteen ja erikoisuuteen. Tonkovkaan ei muodosta poikkeusta tähän. Tämänkaltaisia sanakirjoja on Venäjällä laadittu vähintään puolentoista vuosisadan ajan.

Teoksen myönteisenä puolena voi pitää suomalaisten ja venäläisten tutkijoiden yhteistyötä. Kuitenkin arvelen, ettei historiallisia aineistoja sekä jo olemassa olevia suomalaisten tutkijoiden töitä

kannata sokeasti ryhtyä kääntämään venäjänkielisten tutkimusten kustannuksella. Tämä siitäkin syystä, että kokonaisnäkömyksen muodostamiseksi lukijan olisi hyvä perehtyä molempien osapuolten lähestymistapoihin.

Lopuksi on todettava, että asiantuntijalle Tonkovin teoksella ei ole tieteellistä merkitystä ja kadunmiehelle se on puisevaa ja pitkäveteistä luettavaa, vaikka vain katselisi kuvia. Tekijä itse vakuuttaa *Gazeta Vyborg* -lehdelle antamassaan haastattelussa, että ”kirja on todellakin painava, täynnä laadukasta kuvitusta ja painettu parhaimmalle paperille”. Herää kysymys, mitä varten tämä oli tarpeen.

Nyky-Venäjä on täynnä kirjailijoita ja tutkijoita siinä määrin että kyseisiä ammatteja voisi luonnehtia jopa muodikkaiksi. Ilmiön on aiheuttanut hallitsematon piittaamattomuus ja ammatillinen leväperäisyys sekä historian tutkimuksessa että kirjallisuudessa – tuntuu siltä, että jokainen voi ottaa ja muokata haluamkseen minkä tahansa historiallisen prosessin tai faktan. Tämä omavaltainen muuntaminen ei tähtää niinkään luotettavuuteen kuin markkinavoimiin ja myyntiin.

Larisa Orfinskaja

*Venäjän kielestä suomentanut
Susan Ikonen*

sopivat Håkämiehen puheeseen. Ilmeisesti siinä on kaikki mitä sotaministeriössä pystytään lähi-naapurista sanomaan.

Heidi Hautalan keväällä ilmestyneestä pamfletista saa paremmin selvää. Siitä selviää, että Hautalalla on paljon yhteyksiä naapurimaahan ja että yhteyksien perusteella on muodostunut vankkoja käsityksiä siitä, mitä Venäjällä pitäisi korjata, jotta siitä saataisiin moderni oikeusvaltio. Siinä missä useimmat muut poliitikot edustavat valtion ylätason näkökulmaa, Hautalan tekstiä leimaavat selvästi kansalaisyhteiskunnan tasot ja toiminnot.

Hautalan linja suhteessa Venäjään näyttää äkäiseltä asialinjalta: hän arvostelee ihmisoikeuksien ja etenkin sananvapauden huonoa tilaa 2000-luvun Venäjällä niin paljon, että tyyllilaji on ajoittain lähellä räksytystä. Samalla hän kuitenkin esittää hyvin totuudenmukaisen kuvan Venäjän opposition, lähinnä Garri Kasparovin johtaman Toisen Venäjän toimintamahdollisuuksista viranomaisvallan puristuksessa. Kolmas juonne on kotimaisesti sisäpoliittinen: Hautala piiskaa vastustajiaan ja erimielisiä niin kuin kunnan poliitikon pitääkin.

Kirja on rakennettu kymmenen teesin idealle, kuten nimeke antaa ymmärtää. Alkupuolella käydään läpi Hautalan Suomen kansanedustuslaitoksen sata-vuotisjuhlassa kesäkuussa 2006 pitämän puheen nostattamia reaktioita. Siinä hän mm. väitti Venäjän demokratian taantuneen tsaarinvallan ajan tasolle. Kohu syntyi tuolloin sekä sisällöstä että käsityksistä pelinlukutaidosta. Hautala on koonnut kirjaan pitkiä lainauksia osakseen tulleista kriittisistä kommentteista. Osa kriitikoista moitti väärää asennetta ja väärää asiaa, osa taas väärää asiayhteyttä – Venäjän edustajahan oli kutsuttuna mukana juhlassa – kolmas joukko taas tuomitsi puhujan vedoten Suomen

Onko demokratia tuontitavaraa?

Heidi Hautala: *Venäjä-teesit: Vakaus vai vapaus?* Helsinki: Tammi, 2008. 167 s.

Venäjä on puhuttanut Suomen poliittikkopirejä enemmän kuin Neuvostoliitto kylmän sodan ja pysähtyneisyyden aikana konsanaan. Silti Venäjistä puhujia on vähänlaisesti. Erkki Tuomioja on asemansakin vuoksi – ensin

ulkoministerinä ja sittemmin eduskunnan suuren valiokunnan puheenjohtajana – esittänyt puheissaan ja blogissaan varsin sivistyneitä kantoja, joissa asiat yleensä suhteutetaan laajempiin yhteyksiinsä. Sotaministeri Jyri Håkämies taas piti Washington D.C.:ssa puheen, josta ei edes kansliapäällikkötasolla saada selvää, onko Venäjä uhka, haaste vai saaste. Kaikki nämä sanat